

V.l.n.r. Albert van den Belt (deelnemer), Hanneke van Ormondt (Urgenda) en Gert Brommer (deelnemer).

Zeven vinkjes: omschakelen naar natuurinclusief

Biodiversiteit én boerdiversiteit in megaproject Urgenda

Het 7-vinkjesproject van Urgenda is nu gestart, met twintig totaal verschillende boeren die met financiële verliescompensatie en begeleiding hun bedrijf de komende tien jaar omzetten naar natuurinclusief en regeneratief. Voortgang, ook in biodiversiteit, wordt echt gemeten. Deelnemers rekenen alvast op vallen en opstaan.

Stichting Urgenda wil Nederland sneller duurzaam maken, ook de landbouw. Hanneke van Ormondt is er directeur landbouw en biodiversiteit: „Wij lieten doorrekenen of het mogelijk is om Nederland van eigen bodem te voeden op natuurinclusieve wijze. Dat kan, zo bleek. Zelfs met miljoenen landbouwhuisdieren, mits we de principes van de zeven vinkjes hanteren: de bodem als basis, geen kunstmest, minimaal pesticidgebruik, 10 procent landschapselementen, meer bomen, extensieve veeteelt en beweiding. Rond deze zeven vinkjes zijn we een project gestart, waarbij we boeren aan deze zeven principes laten voldoen.” In ruil daarvoor legt Urgenda tien jaar lang 1.000 euro per jaar voor elke hectare in, ter compensatie van omzetverliezen. „Zo krijgen de deelnemers de gelegenheid om hun bedrijfsvoering om te gooien. Toen enkele fondsen wilden betalen, konden we twintig boeren selecteren. Door variatie, onder meer in spreiding, bedrijfstype en grondsoort, kunnen alle Nederlandse boeren zich aan hen spiegelen”, aldus Van Ormondt. Het oogt op de website van Urgenda als een bont en inspirerend boerengelschap: van bollenteler op Texel tot Groningse legkippenhouder. En ook melkveehouders tot wel 230 GVE.

Op niveau van vroeger

Annelies Dees van landbouwbedrijf Isabella-Hof in Aardenburg (ZL), vlak bij de Belgische grens, is zo’n deelnemer aan het 7-vinkjesproject. „Wij telen aardappelen, tarwe, vlas en zaai- en plantuien in Zeeland. Ik ben medefirmant in uienhandel Blondeel. Hier worden uien verwerkt. Die gaan in zakken en in geconditioneerde containers op wereldreis. Het sorteren vergt aandacht. Ons product moet

op de bestemming nog aan de kwaliteitseisen voldoen.” En dat is uitdagend: „Je moet je voorstellen dat ze op de baai van Senegal of Mauritanië aankomen en in de brandende zon onder primitieve omstandigheden zakje voor zakje worden opgeladen op scooter, bestelbusje of paard en wagen. Dan schrikt ons product echt wakker. Onze kwaliteitscontrole is extra secuur.” Over de motivatie om in het project te stappen, zegt ze: „We halen de opbrengst van vroeger niet meer. Er is toename in ziektedruk, onkruiden en kosten. En er is afname van opbrengst, vorst aan de kust, neerslag en productkwaliteit. Het is frustrerend als je gewas niet aan de verwachtingen voldoet. De bodem is uit balans. Gangbare teelt is makkelijker. Maar we willen de teelt weer op het niveau van vroeger brengen, door regeneratieve landbouw toe te passen.”

Leerproces

Daar kwam Urgenda in beeld, aldus Dees. „Omdat we de kennis missen. En ook omdat de overgang naar regeneratief eerst iets kost, voordat er een boterham in zit. Urgenda vangt de eerste tien jaar aanloopverliezen op. We gaan de komende tien jaar onze bodem op alle mogelijke manieren bewerken, inclusief bodembeluchting, fermenten, vitalisering, zoutarme kunstmest en minder bestrijdingsmiddelen.” Ze weet niet of het de oplossing is. „We gaan onze teeltgronden volgend jaar beplanten met vegetatie die op natuurlijke wijze plaagdieren en ziekten bestrijdt. In kassen kun je wat beestjes loslaten, maar op volle grond is dat ingewikkelder. Het is een leerproces, we zitten met meer landbouwers in het project en zullen ook van hun ervaringen leren. Als telers zijn

we gewend naar alles boven de grond te kijken, niet eronder.” Het probleem bij regeneratieve landbouw, volgens Dees, is dat er geen twee situaties of bodems hetzelfde zijn. „Het is experimenteren met de winkel open. De overgang naar regeneratief is als fietsen met de beentjes in de lucht en de handen aan de trappers. Dus we verwachten de eerste vijf jaar nog geen meetbare resultaten te zien. Of tegen die tijd weten we in elk geval hoe het níét moet.”

Schaapsherder

Een andere deelnemer is Marijke Dirkson, oud-boswachter en inmiddels vijf jaar schaaпsherder van de vennootschap Landschapsbeheer Rinnegom. Samen met acht andere schaaпsherders worden in totaal 1.500 schapen, verdeeld over soms wel tien kudde, gedreven door de duinen tussen Den Helder en Wassenaar. Dat gebeurt vanuit hun poststallen en 36 hectare (deels gepacht) grasland in Burgerbrug (NH). Maar ook op zonneparken en in Flevoland en Overijssel. Ze werken voor terreinbeheerders, zoals Natuurmonumenten. Dirkson vertelt: „Wij drijven de schapen van A naar B. Als het moet, dwars door het drukke centrum van Zaanstad of Hoorn, door winkelstraten en langs verkeerslichten.” De schapen begrazen de dominante stikstofminnende planten en grassen, verschromen daarmee ook de bodem,

en bieden zo ruimte voor meerdere plantensoorten en de hele biodiversiteit. „Ik zie zelf dat het werkt”, zegt ze. „Op onze eigen gronden, vijf jaar geleden nog reguliere landbouwgrond, zie ik inmiddels klaver, heeblaadjes, zeeaster en smeerwortel tevoorschijn komen.”

Romantisch beeld

Veel mensen hebben een romantisch beeld bij herders. Dirkson schetst haar werkzame bestaan: „Laatst dreef ik de schapen van Callantsoog naar Petten, dwars door het Zwanenwater, de grootste natuurlijke duinmeren van West-Europa. Magisch mooi, wat heb ik genoten. Maar het is ook lange dagen hard werken. Soms is het vechten tegen het duister, maar we komen uiteindelijk altijd toch allemaal weer samen thuis. Dat levert zingeving op.” Dat zelfs hun werk als herder niet alleen over romantiek gaat, kan Dirkson beamen: „Wij hebben als bedrijf genoeg kopzorgen. Denk aan blauwtong, de wolf, de strengere stikstofeisen voor schapen per 1 januari. Door het Didam-arrest moeten we nu op onze pachtgronden telkens een openbare aanbesteding in. We kregen subsidie, de graasdierpremie, maar die is opgeheven. Daardoor moesten ideeën noodgedwongen op de lange baan.”

Financiële ruimte

Hier kwam Urgenda met het 7-vink-

jesproject in beeld. „Daardoor hebben we de komende tien jaar wat extra financiële ruimte. Dan krijgen we weer lucht, en durven we alsnog dromen om te zetten in toekomstplannen. Urgenda begreep ons, zij zien het belang van ons boerenbedrijf. We willen over tien jaar een campus hebben draaien, een belevenisstal en een praktijkschool. We willen studenten leren over boslandbouw en regeneratieve landbouw.”

Ze exporteerden altijd vleeslammeren naar Frankrijk. „Maar we gaan ze nu zelf afmesten op eiwit en bladeren, in Burgerbrug. Dat doen we door bomen en medicinale voederhagen te planten, waaruit de lammeren zelf kunnen grazen wat ze op dat moment nodig hebben. Het vlees verkopen we zelf.”

Denken in kansen

Oud-collega's Gert Brommer en Albert van den Belt, inwoners van Tuk en Havelte, werkten voorheen bij Agrifirm. Nu runnen ze samen een maatschap in Darp (DR) met 65 Lakenvelders, 30 Swifter-schapen en akkerbouw op pachtgronden van landgoed Eursinge, Staatsbosbeheer en Vitens.

Van den Belt vertelt: „Wij willen 4 ton licht gemarmerd mals lakenveldervlees per jaar gaan produceren. Maar we leveren ook fokmateriaal, want ze zijn een bedreigde diersoort.”

Van den Belt legt uit dat er in hun gebied steeds meer uitdagingen liggen

„Tegen die tijd weten we in elk geval hoe het níét moet

voor gangbare bedrijvigheid. „Ons bedrijf ligt tussen stuwwallen en Natura 2000-gebieden. Het is hier prachtig, wij zitten in die hele natuurstructuur en in een grondwaterwingebied. We denken niet in beperkingen, maar in kansen. Wij zijn in 2023 gestart, en verwachten dat er op termijn een verdienmodel is voor kleinere, niet-gangbare bedrijven met korte afzetketens. Met een uitlegbaar bedrijf denken we hier een plekje in de wei te verdienen.”

Versnellen

Brommer, die namens BBB ook lid is van Provinciale Staten van Overijssel, vertelt: „We waren vóór Urgenda al met kleine stapjes op weg naar regeneratieve landbouw. Maar dankzij hun steun durven we nu meer financiële risico's te nemen. We kunnen nu versnellen, omdat we dieper durven

te gaan. We zijn begonnen zonder bank en nemen alleen gecalculeerde risico's, want het is geen casino.”

Op dit moment zijn ze gronden aan het prepareren voor regeneratieve landbouw. „We gaan oude meidoornhagen herstellen, vlinderbloemigen zaaien en elzenbroekbosjes herplanten die er ooit waren. We zijn ook in overleg met Staatsbosbeheer voor een natuurinclusief pachtcontract.” Van den Belt vult aan: „We vinden het waardevol om ervaringen te kunnen uitwisselen met de andere deelnemers. Dat voorkomt fouten. Het is een divers gezelschap. We hebben het steeds over biodiversiteit, maar binnen 7-vinkjes is ook veel boerderiversiteit.”

Intensief leertraject

Van Ormondt vertelt: „Alle twintig deelnemers leveren tien jaar maat-

werk. Er zijn een kennisuitwisselingsplatform en goede adviseurs, en we organiseren webinars en bijeenkomsten met experts over het nut van bomen en landschapselementen, goed bodembeheer of het terugdringen van chemie. We komen soms meerdaags bij elkaar, met hotelovernachting. Het gaat een intensief leertraject worden, met wat competitie.”

Voor alle boeren liggen er dit jaar een plan van aanpak en een nulmeting. „We maken dronebeelden en portretfilms, nemen bodemmonsters, tellen wormen, springstaarten, nachtvlinders en bestuivende insecten. Deze metingen herhalen we tot 2035 iedere twee jaar om de voortgang te monitoren. Met camerabeelden kunnen we inzichten en verandering van het land goed in beeld brengen.”

Het is het grootste project van Urgenda tot nu toe. „We hopen dat er meer financiers aanhaken, want we willen opschalen”, zegt Van Ormondt. „Er is al een wachtlijst van boeren. Zo willen we maatschappijbreed een inspirerende beweging in gang zetten, zodat we weer naar landbouwbeleid gaan dat uitgaat van samen doelen bereiken, goed vertrouwen en goed voedsel produceren.”

Tekst: Harm Harmsen

Beeld: Urgenda

Wilt u reageren?
redactie@agrio.nl
of tel. 0314 - 62 64 38